

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne w Republice Czeskiej – współpraca z perspektywy liderów lokalnych

dr hab. Katarzyna Kuć-Czajkowska, prof. UMCS

Katedra Administracji Publicznej
Instytut Nauk o Polityce i Administracji
Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS

Seminarium EUROREG 11.04.2024

Pytania:

⌘ **Jak oceniane są warunki i efekty współpracy miast statutowych, gmin w ramach struktur ZIT?**

⌘ **Jak układają się relacje w ramach struktur ZIT?**

⌘ **Jakiego rodzaju wyzwania i bariery występują w związku z współpracą i realizacją projektów ZIT?**

⌘ **Jaka jest przyszłość (trwałość) współpracy aglomeracyjnej sądząc po wypowiedziach samorządowców?**

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

cz. integrowanych územních investicí - IÚI *ang. Integrated Territorial Investment*

- **instrument UE dla obszarów miejskich** w perspektywie finansowej 2014-2020 i kontynuowany 2021-2027
- **adresowany do miast i samorządów otoczenia** (obszaru powiązanego funkcjonalnie/obszaru metropolitalnego/aglomeracji)

Cele ZIT:

- **sprzyjanie rozwojowi** struktur terytorialnych
- wzmacnianie współpracy, **promowanie partnerskiego modelu współpracy JST**
- realizacja zintegrowanych projektów** odpowiadających na potrzeby i problemy miast i obszarów otoczenia (sąsiednich JST)
- przełamywanie** problemu **niskiego kapitału społecznego** i wynikających z tego ograniczeń współpracy
- rozpoznawanie wyzwań w konkretnych OM/aglomeracjach

Obszary wsparcia w ramach ZIT w Rep. Czeskiej:

- ⌘ **transport**, mobilność, **poprawa usług transportowych** na terenie aglomeracji, integracja form transportu publicznego
- ⌘ spójność społeczna, **zmniejszenie wykluczenia społecznego**
- ⌘ zwiększenie **jakości i wydajności usług publicznych**
- ⌘ gospodarka ukierunkowana na wspieranie **ośrodków edukacji, nauki, badań i innowacji w połączeniu z biznesem**
- ⌘ zapewnienie **stabilności ekologicznej** obszarów zurbanizowanych, **rozwój transportu ekologicznego, rezerwy energii, zaopatrzenie w wodę, środki przeciwpowodziowe, poprawa gospodarowania odpadami**

BADANIA ANKIETOWE

-www.netquest.cz - ankieta wyświetlana w j. czeskim

+wersja papierowa wysłana do **menadżerów struktur ZIT**

-CZAS BADANIA - luty-marzec 2020 r. -upływający termin okresu programowania UE 2014-2020

-ANKIETOWANI - członkowie 7 struktur ZIT kadencji 2018-2022 - 1378 JST

Adresy email (Josef Smolík, Jiří Nesiba - Mendel University, Brno)

zwrot 284, tj. **20,6%**

-CEL - poznanie perspektywy zaangażowanych liderów -postrzegania współpracy ZIT, wzajemnych relacji, mechanizmów kooperacji, występujących problemów i wyzwań

CHARAKTERYSTYKA BADANYCH

7 struktur ZIT:

4 policentryczne (OM Ostrawy, Aglomeracja Hradecko-Pardubicka, Aglo. Ołomuniecka, Aglo. Ustecko-Chomutowska)

3 monocentryczne (OM Brna, OM Pilzna, OM Pragi)

Nazwa obszaru metropolitalnego/aglomeracji	Nazwa struktury ZIT	Liczba JST	Nazwa stolic(y) obszaru metropolitalnego/a glomeracji
Obszar Metropolitalny Bma (<i>Brněnská metropolitní oblast</i>)	bmeński	167	Brno
Obszar Metropolitalny Ostrawy (<i>Ostravská metropolitní oblast</i>)	ostrawski	119	Ostrava Opava Karviná Frýdek-Místek Haviřov
Obszar Metropolitalny Pilzna (<i>Plzeňská metropolitní oblast</i>)	pilzneński	117	Plzeň
Obszar Metropolitalny Pragi (<i>Pražská metropolitní oblast</i>)	praski	515	Praha
Agglomeracja Hradecko-Pardubicka (<i>Hradecko-Pardubická aglomerace</i>)	hradecko-pardubicki	145	Hradce Králové Pardubice
Agglomeracja Ołomuniecka (<i>Olomoucká aglomerace</i>)	ołomuniecki	240	Olomouc Prostějov Přerov
Agglomeracja Ustecko-Chomutowska (<i>Ústecko-chomutovská aglomerace</i>)	ustecko-chomutowski	75	Chomutov Most Děčín Teplice Ústí nad Labem

duża liczba JST

Dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego

...szeroka delimitacja partnerstw ZIT w Rep. Czeskiej (biorąc pod uwagę liczbę JST)

- ⌘ **efekt rozdrobnienia** podziału gminnego w Rep. Czeskiej (6,2 tys.gmin)
- ⌘ **strategia zadowolenia** wszystkich zainteresowanych JST albo **fakt regulacji** w Rep. Czeskiej - **ZIT adresowany** do aglomeracji/OM o koncentracji **ponad 300 tys.miesz.**
- ⌘ M. Kozak - przejaw **woli politycznej dystrybucji środków do możliwie wielu JST**

...konkretne problemy

- rozdrobnienie i **włączenie gmin**, które **nie** spełniają kryterium **spójności przestrzennej**
- nie wszystkie JST skorzystały** z tej współpracy, np. położone w obszarze nieobjętym projektami ZIT; MOŻE powodować frustrację, niezadowolenie
- **pogłębianie** lokalnych antagonizmów politycznych, personalnych, konfliktów wynikających z podziału (z reguły niewystarczającej) puli funduszy UE

BADANIA ANKIETOWE

Kwestionariusz ankiety

17 pytań, w tym:

5 zamkniętych,

5 półotwartych,

1 otwarte

6 metryczkowych

Struktura ZIT	Liczba JST w strukturze ZIT	Zwrot ogółem (N)	Zwrot ogółem (%)	Zwrot z danego ZIT (%)
bmeński	167	32	11,3	19,16
hradecko-pardubicki	145	8	2,8	5,52
ołomuniecki	240	65	22,9	27,08
ostrawski	119	51	18	42,85
pilzneński	117	27	9,5	23,07
praski	515	68	23,9	13,2
ustecko-chomutowski	75	33	11,6	44
Ogółem	1378	284	100	-

Rodzaj jednostki samorządu terytorialnego	Ogółem (N)	%
Miasto statutowe	20	7
Gmina	264	93
Ogółem	284	100

Pełniona funkcja	Ogółem (N)	%
Burmistrz (cz. <i>primátor</i>)	10	3,5
Starosta	252	88,7
Koordynator/menadżer ZIT	22	7,7
Ogółem	284	100

Krzyżowanie odpowiedzi z: -strukturą ZIT, -rodzajem JST, -funkcją pełnioną przez respondenta itd.

Wypełnianie ankiety

⌘ **spora grupa starostów, nie słyszała, nie zna, nie korzystała z ZIT pomimo wyznaczenia granic delimitacji**

-Ze skrótem ZIT spotkaliśmy się w materiałach prasowych. Nie znam żadnych szczegółów dotyczących tego narzędzia, ani tego czy można je aplikować do małych gmin

-nie mogę wypełnić kwestionariusza, z instrumentem ZIT nie jestem zaznajomiony

-nie mam pojęcia co to jest ZIT

-O problematyce ZIT nic nie wiem. Jestem starostą od 2014

⌘ **jeżeli starostowie znali ZIT to mieli niewielkie szanse na partycypację w projektach - to efekt rozdrobnienia na poziomie podziału gminnego i sytuacji finansowej gmin w Czechach**

-jesteśmy małą gminą i nie mamy szans na znalezienie się w tych programach

-jesteśmy gminą z 1,7 tys. obywatelami, projekty ZIT są dla tak małej gminy bezużyteczne

- jesteśmy gminą o wielkości do 500 mieszkańców, to nie mamy szans, współpracą nikt nie jest zainteresowany

Wypełnianie ankiety

- ⌘ spora grupa burmistrzów, starostów **decydowała się na uzupełnienie ankiety aby przedstawić, zgłosić problemy** związane ze współpracą i realizacją projektów ZIT
- ⌘ część czeskich liderów przyjęła **zachowawczą postawę, odpowiedzi „trudno powiedzieć” albo brak odpowiedzi** (*dotyczyło to głównie pytań o relacje interpersonalne: *wpływu poglądów ideowo-politycznych, *miast/gmin blokujących/opóźniających podejmowanie decyzji; *potencjalnych sporów/konfliktów między samorządowcami zw. z wdrażaniem projektów ZIT)*

Ocena warunków współpracy w ZIT

Forma prawna ZIT - porozumienie JST

Ocena przyjętej formy prawnej		Odpowiedzi				Ogółem	
		Jest dobra	Zmieniła/na inną	Trudno powiedzieć	Brak odpowiedzi		
Rodzaj JST	Miasto statutowe	N	14	2	2	20	
	% z rodzaju JST	70	10	10	10	100	
	Gmina	N	56	7	169	32	264
	% z rodzaju JST	21,2	2,7	64	12,1	100	

- ⌘ *problemem są trudności administracyjne, w uzyskaniu i administrowaniu dotacjami ZIT. [...] to prawdopodobnie powszechne*
- ⌘ *95% gmin nie jest zainteresowanych realną współpracą, jest to skomplikowane i za bardzo zbiurokratyzowane*
- ⌘ *słaba komunikacja centrum z otoczeniem*

Efekty współpracy w ZIT

Ocena doboru projektów dofinansowywanych z ZIT	Ogółem (N)	Procent
Bardzo mniej satysfakcjonuje	1	0,4
Satysfakcjonuje mniej	39	13,7
Średnio mniej satysfakcjonuje	71	25
Nie satysfakcjonuje mniej	38	13,4
Bardzo mniej nie satysfakcjonuje	12	4,2
Brak odpowiedzi	123	43,3
Ogółem	284	100

„bardzo mniej satysfakcjonują” + „satysfakcjonują mniej” - **14,1%**
„bardzo mniej nie satysfakcjonują” + „nie satysfakcjonują mniej” - **17,6%**

Zadowoleni:

-jeżeli chodzi o ZIT to jako gmina z [...] jesteśmy zadowoleni z oferty i możliwości dotowania

Niezadowoleni:

-projekty są przygotowane dla dużych miast, a małe gminy tworzą tylko obowiązkowe „tło”

-każda gmina ma swoje specyficzne problemy, a ogłaszane centralnie ramy wsparcia nie odpowiadają potrzebom

-brak pomocy przy wnioskach/projektach

-niektóre konkursy są przeznaczone tylko dla określonych gmin

-tylko biurokracja i nikogo właściwie nic nie interesuje

Interpersolany wymiar współpracy - podziały polityczne

Poglądy ideowo-polityczne burmistrza, starosty jako przyczyna różnicy stanowisk/konfliktów	%
Tak	5,6
Nie	16,2
Trudno powiedzieć	25,7
Nie dotyczy, nie występują konflikty/różnice stanowisk	14,8
Brak odpowiedzi	37,7
Ogółem	100

potwierdzili z 4: ołomunieckiego, ostrawskiego, praskiego, ustecko-chomutowskiego ZIT

zaprzeczyli z 5: brneńskiego, ołomunieckiego, ostrawskiego, pilzneńskiego, praskiego ZIT

ankietowani w ołomunieckim, ostrawskim, praskim ZIT -niezdecydowani

POWODY:

1/ nie wszyscy samorządowcy dostrzegli tego typu sytuacje

2/nie uczestniczyli bezpośrednio w takich spotkaniach (w zastępstwie uczestniczyli urzędnicy)

3/poglądy ideowo-polityczne nie są powodem konfliktów

4/ nie chcieli odnosić się do tej kwestii, aby nie ujawniać atmosfery kooperacji (szczególnie jeżeli nie należy do najlepszej)

Interpersolany wymiar współpracy - konflikty

Występujące spory/konflikty między samorządowcami	%
Tak	3,2
Nie	17,6
Trudno powiedzieć	23,6
Nie dotyczy, nie występują spory/konflikty	8,1
Brak odpowiedzi	47,5
Ogółem	100

spory i konflikty **potwierdzili w 5 ZIT**: brneńskim, ołomunieckim, ostrawskim, praskim, ustecko-chomutowskim

POWODY:

- **praski ZIT** -podkreślano atmosferę konkurencji i **trudne relacje Praga - Kraj**
Srodkowoczeski to są dwa konkurujące podmioty
- **praski ZIT** *różne priorytety w realizacji i w ewentualnych planach wdrażania*
- *z rywalizacji i z tego, że z grantu nie da się zadowolić wszystkich* [członków ZIT]
- **ołomunieckim ZIT** *-trzy duże miasta kontra reszta terytorium, gminy wiejskie całkiem na uboczu*
- **ołomunieckim ZIT** *realizowano tylko planowanie, włączanie do zespołów roboczych [...]. Wzywali przedstawicieli gmin, ale potem już nic. Po zatwierdzeniu strategii, zarządzanie przejęło wąskie grono z Ołomuńca, OLK [Kraju Ołomunieckiego] i największych miast*

Ocena atmosfery współpracy

Atmosfera współpracy okolicznych gmin z miastem statutowym	%
Przyjazna	27,8
Rywalizacji	4,2
Obojętna	13
Konfliktowa	0
Trudno powiedzieć	22,9
Brak odpowiedzi	32
Ogółem	100

Atmosfera współpracy okolicznych gmin z miastem statutowym			Odpowiedzi					Ogółem
			Przyjazna	Rywalizacji	Obojętna	Trudno powiedzieć	Brak odpowiedzi	
Rodzaj JST	Miasto statutowe	N	13	1	0	2	4	20
		% z rodzaju JST	65	5	0	10	20	100
	Gmina	N	66	11	37	63	87	264
		% z rodzaju JST	25	4,2	14	23,9	33	100

Przyjazna - *wysokiej jakości personel po obu stronach*

-ze zdolności do współpracy przy rozwiązywaniu wzajemnych problemów

Obojętna, Rywalizacji - *dyskryminacja małych gmin*

-strukturą [ZIT] zarządza jedno duże miasto, a gminy są dla niego poniżej zdolności do rozróżniania. W praktyce funkcjonuje porozumienie 3 miast i regionu

BARIERY/WYZWANIA

Zbyt dominująca rola głównego miasta w procesie decyzyjnym i rozdzielaniu dotacji

- *Praga uważa się za „naj...”, Asymetrycznie mocna pozycja Pragi*
- *Brno zabiera większość dotacji*
- *Większość zysków ma miasto Brno*
- *Są preferowane projekty dużego miasta kosztem małych gmin*
- *Na razie są to interesujące projekty i ważne dla miasta statutowego, ale brak mi tam projektów inwestycyjnych w ramach aglomeracji, rozwiązujących dostęp do szkolnictwa i usług*

Nie ma możliwości, aby wszystkie JST realizowały projekty ZIT, gdyż:

-są położone za daleko od głównego miasta

albo

-sytuacja finansowana JST nie pozwalała na partycypację w projekcie UE (wysokość wkładu własnego)

BARIERY/WYZWANIA

Autousytuowanie liderów z małych JST - poczucie występowania w roli petenta, brak sprawczości

- ⌘ *We wcześniejszych okresach [kadencjach] wyglądało to inaczej, miasto statutowe zapraszało nas do rozmów [...]. Burmistrz miasta traktował starostów jak partnerów, wiedzieliśmy, co się dzieje i czuliśmy się jak partnerzy. Po ostatnich 2 wyborach byliśmy traktowani tylko jak natrętne owady. Starasz się dostać do burmistrza [pisownia oryginalna], ale sekretarka Cię [pisownia oryginalna] zbywa, że Twój problem jest rozwiązywany, a pan burmistrz się odezwie. Nigdy się nie odezwie*
- ⌘ *Miasto interesuje się tylko wtedy, jeżeli chce coś uzyskać dla siebie, w przeciwnym razie nawet nie wie o naszym istnieniu*
- ⌘ *Jeżeli są inwestycje to środki finansowe idą zwykle do dużych miast*

BARIERY/WYZWANIA

Brak wyraźnych rezultatów

-Początkowo mieliśmy wejść do ZIT. Uczestniczyłem w wielu spotkaniach w Pradze, ale niestety ten projekt był tak rozciągnięty, że znaleźliśmy inny tytuł dotacyjny na rozbudowę i ta rozbudowa została przed 2 laty zakończona

Problemy wynikające z kolektywnego charakteru projektów ZIT

- projekty partnerskie mają złożoną formę i są problemy z koordynacją prac*
- wydłużony czas realizacji*
- trudność by zaspokoić potrzeby wszystkich członków w równym stopniu*

BARIERY/WYZWANIA

Niskie/Brak zaufania – atmosfera niechęci, niekiedy konfliktu – w konsekwencji **brak relacji, rozmów, więzi**, spotkania ograniczają się do formalnych zebrań

Zaufanie to naturalna zachęta dla kolejnych wspólnych przedsięwzięć/inicjatyw

To Efekt – **niskiego poziomu kapitału społecznego**, braku woli współpracy, niedojrzałości liderów

Deklaracja kontynuowania współpracy po zakończeniu perspektywy UE 2014-2020

Nie będzie kontynuowana -10,2% *OM Pragi i OM Ołomuniec*

Tak, nawet jak nie będzie środków UE - 14% *m.in. OM Brna i OM Ostrawy*

Tak, o ile będą środki UE - 32% *b. duża grupa OM Ołomuniec*

TP - 44%

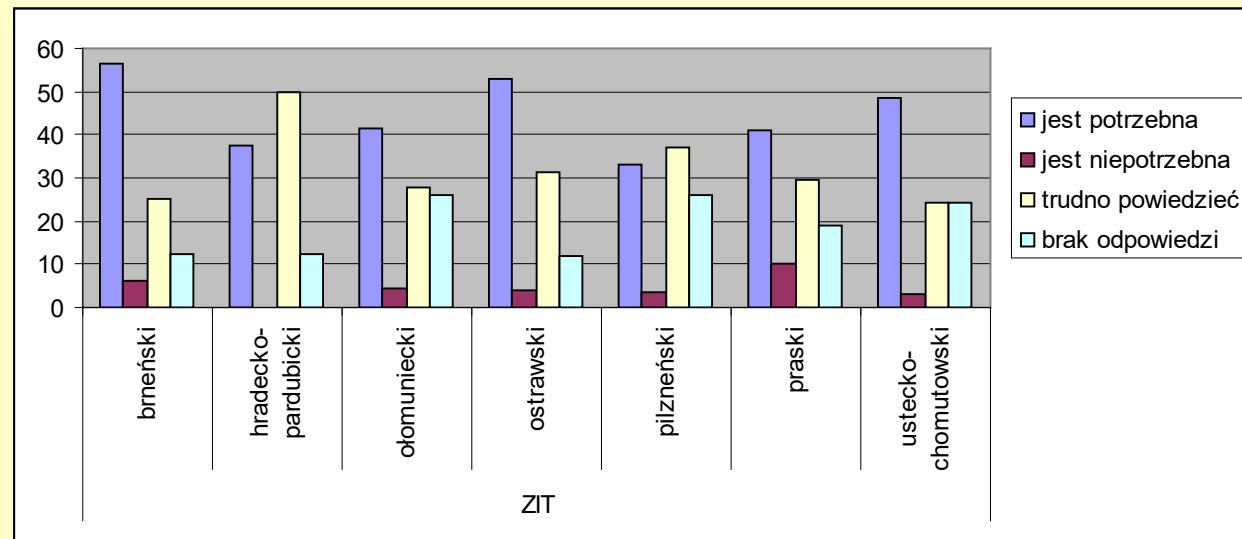
Ocena potrzeby współpracy aglomeracyjnej

Jest potrzebna 45%

Jest niepotrzebna 5,7% *Każdy gra sam na siebie*

TP 30%

BRAK odpowiedzi 20%

Przyszłość...

Ze względu na trwałość współpracy:

⌘ **kontynuatorzy współpracy** JST, które przedłużą współpracę (**brneński, ostrawski ZIT**)

⌘ **potencjalni kontynuatorzy** - będą kontynuować współpracę, ale przy mniejszej liczbie JST (**ustecko-chomutowski, praski i ołomuniecki ZIT**)

⌘ **potencjalni dezercerzy** - prawdopodobnie zrezygnują ze współpracy po wyczerpaniu środków UE (**hradecko-pardubicki, pilzneński ZIT**)

Wnioski...

Partnerstwa ZIT:

- **Samorządowcy w Rep. Czeskiej (przynajmniej część) jest świadoma korzyści rozwoju w ramach współpracy:**
 - *trzeba zacząć myśleć przez pryzmat całego ZIT*
 - *wyzwaniem jest kontynuacja współpracy, gdy skończą się wspólne projekty...*
 - *w gronie kilkunastu samorządów uczymy się myślenia w interesie całej metropolii*
-

Problemy...

- **Brak/niewiele wspólnych/zintegrowanych projektów ZIT**
- **Niskie/brak zaufania** – w konsekwencji **brak relacji, rozmów, więzi**, spotkania ograniczają się do formalnych zebrań
Zaufanie to naturalna zachęta dla kolejnych wspólnych przedsięwzięć/inicjatyw
- **Przywódstwo - niedojrzałość partnerów, konieczność ograniczenia interesów partykularnych**
- **Rozdrobnienie na poziomie gminnym**, w konsekwencji trudności finansowe JST, problem kapitału społecznego (brak kadr, ekspertów, brak doświadczenia kadr realizujących projekty UE)

Dziękuję za uwagę